

205235

56

Nr. 4.

20 fil.

BIBLIOTECA POPORALA
A „ASOCIATIUNII“

U Cluj / Central University Library Cluj

Sfaturi bune.

Trei disertatiuni.

Sfaturi bune.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trei disertațiuni:

1. *Despre concubinată*, de Emanuil Ungurianu.
2. *Despre beție*, de Dr. Elie Cristea.
3. *Icoane din viața poporului nostru*, de Nicolau Ivan.

SIBIU,

Tipariul tipografiei archidieceșane.

1902.

Despre concubinăt.¹⁾

de

Emanuil Ungurianu.

Când aruncăm privirea asupra stării poporului nostru din comitatul Timiș, câștigăm impresiunea, ce o face un *om bolnav*, care din *și în și* devine tot mai slab, tot mai veștejit și tot mai neputincios; așa poporul nostru din comitatul Timiș — asemenea unui *om bolnav* — din *și în și* devine tot mai mic și în număr și în avere, adecă se află în continuă decadentă. Deci când vedem noi, că poporul nostru din comitatul Timiș suferă de o boală, care roade pe ascuns și neîntrerupt la rădăcina viitorului lui, ni se impune datorința, ce o avem față de neamul nostru, ca la toate ocașiunile în mod clar să-l luminăm și să-l facem atent, că dacă nu se va deștepta și nu se va îndrepta până mai este în el putere de viață și până mai are o parte a moșiilor moștenite dela părinții săi, și dacă nu se va întoarce la o viață mai curată, nu va desvolta o muncă mai intensivă și o economie mai rațională, — atunci ca sigur se poate lua, că nu se va pute susține în lupta de existență cu celelalte neamuri mai luminate și mai muncitoare, ci cu timpul *va deveni expropriat și împins de alte neamuri din aceste locuri*.

Multe sunt scăderile, cari duc la decadentă poporului nostru; astfel de scădere e *lipsa de școală*. Copiii țăranului nostru umblă prea puțin — ori nici decum — la școală; după ce au ieșit din școală nu se mai ocupă cu cetitul, ci

¹⁾ Discurs rostit în adunarea cercuală a despărțământului „Timișoara“, ținută în Belinț la 8 Iunie 1902.

uită și acel puțin, ce au învățat în școală; poporul nostru nu pricepe a se folosi — ca alte popoare — de școală și de puterea ei luminătoare, nu vrea să priceapă, că unde lipsesce școala, acolo lipsesce lumina, și unde lipsește lumina acolo lipsesce viața; această indolență și renitență față de școală sigur că cu viața sa va plăti-o poporul nostru.

Alt defect e, că poporul nostru — mai cu seamă femeile — *țin multe sărbători mici*, pe care nici biserica nu le cunoaște; această datină rea aduce cu sine multă pierdere de timp, desvătă de la muncă intensivă și contribuie la sărăcia poporului.

Altă scădere e, că *poporul nostru să nutresce rău*, iar nutrețul slab cu posturi lungi aduce cu sine slăbirea puterilor; omul slăbit este ușor espus la multe boale, are traiu scurt, munca lui e puțin productivă; locuința țeranului nostru e mică, scundă, rău luminată și rău aerisată; lipsa de curățenie dovedește lipsa de cultură.

Un mare defect la poporul nostru e *luxul în port*, ce acum în mare grad s'a răspândit mai cu samă între femei; luxul în port — adică purtarea de vestimente scumpe — e o risipire și de avere și de timp, oamenii înțelepți nu risipesc averea și timpul lor pe zdrențe scumpe.

Ospetele lungi, pomenile și praznicile aranjate cu multe spese încă contribuiesc la sărăcia poporului nostru.

Spre marea pagubă a poporului nostru e și *neglijarea cercetării bisericeii*, pentru că fiind morala fundamentul învățăturilor bisericesci, acela care în viața sa ține înaintea ochilor învățăturile bisericesci se va sci totdeauna feri de fapte, cari duc la temniță; *cu cât e mai goală biserica, cu atât e mai plină temnița.*

Pe lângă acestea și multe alte datini rele, acum în timpul mai nou s'a încuibat la poporul nostru încă un rău și mai mare. Acest rău e *concubinatul*. Concubinatul la ori care popor e cea mai eclatantă dovadă despre decadența lui morală. Concubinatul — adevărat traiul unui bărbat cu o muiere necununați — e ca un venin care încet, pe nesimțite, dar sigur nimicesce morala și scurtează viața poporului.

Să nu ne prindă mirarea, că acest rău deloc la început s'a încuibat în mare grad la poporul nostru, pentru-că toate relele sociale și morale se încuibă mai întâiu acolo, unde lipsesce cultura, unde lipsesce școala; poporul nostru n'are școală, nu e destul de deșteptat, și de aici obvine, că nu e în stare să cunoască *urmările desastroase ale concubinatalui*; deci eu cuget, că facem lucru bun, dacă cu această ocaziune vom înșira cele mai însemnate urmări rele ale concubinatalui din punct de vedere al dreptului familiar și celui de moștenire.

La noi, ca și în toate țările civilisate, căsătoria e regulată prin lege, concubinatul stă afară de lege, e lipsit de scutul legii; din căsătoria legală, legată după formele prescrise de lege, urmează diferite drepturi, cari taie afund în viața poporului nostru, — concubinatul *nu aduce cu sine nici un drept*.

După legile țerii noastre femeia cununată are drept a purta numele bărbatului său, — femeia necununată, adevărat *concubina n'are acest drept*.

Femeia cununată devine maiorenă prin căsătorie și înainte de 24 ani, prin aceasta dânsa și averea ei ese de sub tutorat; *concubina nu câștigă acest drept*.

Muirea legală are drept a pretinde dela bărbatul ei întreaga susținere în cazul, când acesta n'ar mai voi să trăiască cu ea; susținerea o stabilește județul după starea socială și după averea bărbatului; — concubina *n'are acest drept*. Pe concubină poate concubinul, cu care trăește dânsa necununată, ori-când să o alunge dela sine, concubina nici *slujitul nu-l poate căuta*.

Femeia legală are drept în cas de divorț sau despărțire, dacă căsătoria se disolvă din vina bărbatului a pretinde dela bărbat susținerea pe tot timpul, cât dînsa rămâne necăsătorită; — concubina *n'are acest drept*.

Toată averea mobilă și imobilă agonisită în timpul căsătoriei după lege e jumătate a bărbatului și jumătate a muerii legale, chiar și atunci, când contractul s'ar fi făcut numai pe numele bărbatului și averea ar fi scrisă numai pe numele lui; după moartea bărbatului văduva legală are drept la jumătate din averea agonisită și atunci, când după bărbat rămân copii; — concubina *n'are acest drept*.

Dacă după bărbatul legal nu rămân nici copii, nici testament, atunci după lege toată averea agonisită e a văduvei; — *concubina n'are acest drept*.

Dacă după bărbatul legal n'au rămas nici neamuri nici testament, atunci și averea lui moștenită dela moși strămoșii săi o moștenesc văduva; — *acest drept nu-l are concubina*.

Dacă după bărbatul legal rămân copii și rămâne numai avere moștenită, aceasta o moștenesc copiii, însă văduva are drept de susținere și față de copii; acest drept nu i-se poate lua văduvei nici prin testamentul bărbatului; — concubina *n'are acest drept*.

Dacă bărbatul moare fără copii și fără testament, dar rămâne după el avere moștenită și neamuri laterale, atunci văduva are drept a folosi această avere în tot timpul văduviei ei pe baza dreptului vidual; — *nici acest drept nu-l are concubina.*

Copiii legali au drept de moștenire și după mamă și după tată, nu pot fi lipsiți de acest drept nici prin testament, nici prin contract; legea asigură copilului legal partea obligată, adică cel puțin jumătate din aceea, ce ar moșteni după lege; — copiii nelegali adică cei născuți din concubinată n'au acest drept, ei moștenesc numai după mamă după tată *n'au drept de moștenire.*

Dacă tata nelegal moare fără testament, averea lui o moștenesc neamurile, iar dacă nu rămân după dânsul nici neamuri, *Bătușii / Genitorii* moștenesc *Statul* pe dreptul de caducitate, ca o avere fără stăpân; — copiii nelegali trebuie să iasă din averea tatălui lor nelegal și *nici dânsii nici mama lor nelegală* n'au nici un drept de moștenire.

Au început acum unele femei, când se duc să trăiască în concubinată, a căuta să-și asigure prin contract ori obligațiune oare-care despăgubire pentru cazul, dacă concubinul n'ar lua-o de soție; astfel de contracte și obligațiuni n'au nici o valoare, la județ nu se pot valida, concubina se alege numai cu *reputațiunea ei femească zdruncinată.*

Acum se nasce întrebarea, cari ar fi mijloacele, prin cari s'ar pute împedeca și scoate din us concubinatele? Astfel de mijloace ar fi de două feluri, și adică *mijloace fizice* sau de putere și *mijloace morale*; mijloacele fizice ar fi închisoare și pedepse în bani, dar aceste mijloace numai statul are drept a le introduce prin lege, statul însă deo-

camdată nu se arată aplicat a introduce astfel de mijloace stricte; deci aceloră, cari voesc binele poporului nostru nu le rămâne alta de făcut, decât a lucra cu *mijloace morale*; acesta ar fi: de o parte a face cunoscut poporului urmările rele ale concubinatlui, ca să se ferească de ele, iară de altă parte a sfătuî poporul ca să grijească de școli bune și să cerceteze biserica, pentru-că școala luminează mintea și propagă cultura, iar biserica propagă morala. *Cultura și morala* sunt cele mai bune leacuri pentru stîrpirea relelor sociale, iar poporul român din comitatul Timișului, dacă nu se va lăpêda de datinile rele, dacă nu se va nisui a se deda la o viață mai curată și mai solidă — la o viață cu mai multă muncă și cu mai mare înțelepciune, dacă nu va susținé școli bune și nu va griji, ca tineretul să cerceteze școala, — adecă dacă nu se va nisui a se întări și în cultură și în morală, atunci nu este putere care să-l poată apăra de totala peire de pe aceste locuri, și numai istoria va povesti, că în acest comitat a locuit când-va și popor românesc; deci soartea și viitorul poporului nostru depinde acum dela el și dela înțelepciunea lui, bine însă să-și însemne și bine să țină minte, că fără cultură adecă fără școală și fără morală nu este putere de viață, și că cultura și morala sunt fundamentul, pe care se ridică cu siguranță viitorul fie-cărui popor.

Cuvântare

rostită de archidiaconul Dr. Elie Cristea,

*în biserica ortodoxă-română din Cristian (lângă Sibiu) cu
ocasiunea excursiunii aranjate din partea despărțământului
Sibiu al „Asociațiunii pentru literatura română și cul-
tura poporului român“ la 12/25 Maiu 1902.¹⁾*

In numele Tatălui și al Fiiului și al sfântului Duh

lubiți ascultători!

O mână de bărbați cărturari din invecinatul oraș Sibiu ne-am hotărît, ca din când în când să cercetăm câte-o comună de-ale noastre, românesci, din apropiere, și — venind în atingere cu poporul țeran dela sate — deoparte să 'i dăm acestuia învățături, povețe și sfaturi bune, pe cari — urmându-le — să poată da cu pași mai repezi înainte în toate cele bune și folositoare; iar de altă parte să 'i *zugrăvim* și unele din *păcatele* și *patimile*, cari se lătesc ori sunt lățite în sinul poporului nostru; ca astfel — vădend hidenia lor și înfiorându-se de urmările lor triste — să se scie feri de ele, ca de nisce primejdii, cari ne duc la decadență, la ruină și chiar la perire.

Am luat aceasta hotărîre, fiindcă de-o-parte unii dintre noi — *preoți fiind* — avem poruncă dumnezească, ca pe unde mergem să învățăm poporul și să-l instruim în toate

¹⁾ Cuvântarea rostită a fost mai scurtă, iar pentru tipar am mai amplificat-o, crezënd a fi bine să prezentez clerului și cărturarilor nostri date cât mai multe pentru combaterea patimei beției.

cele bune, folositoare și plăcute lui Dumnezeu; iar de altă parte facem aceasta *din dragostea cea mare*, ce o purtăm cu toții în sufletul nostru față de poporul nostru dela țară, din sinul căruia am eșit, și călăuziți și îndemnați de dorul ferbinte de-a mijloci pe toate căile ridicarea, înălțarea și fericirea vremelnică și vecinică a acestui popor.

Mulți — ba aproape toți — dintre noi, suntem *fi de țerani*, cari am umblat înși-ne în copilăria noastră cu opinci și cu portul cinstit românesc. Părinții, frații, surorile, și cei mai mulți dintre rudeniile noastre le avem între poporul de rënd, dela țară. Cele mai strînse legături de dragoste și de împreună simțire ne leagă deci de acest popor. Supărarea poporului este și supărarea noastră, iar bucuria lui este și bucuria noastră. Ne întristăm vedënd, că'i merge rău, că numai tângesce de pe o di pe alta, și ne bucurăm, ne veselim chiar aflând, că'i merge bine.

Veți înțelege deci ușor, că toate *spusele noastre* cătră voi și toate povețele, ce vi le dăm, *isvoresc* din cea mai curată dragoste și dorință de a vă vedé cât mai fericiți și mai multămiți.

Pentru întâiași dată ne-am ales ca loc de excursiune aceasta comună: *Cristianul*. Din bună vreme v'am poftit, să veniți la slujba de ađi; și ved, că a-ți dat ascultare glasului nostru, intrunindu-vé în număr așa frumos aici la s. biserică, ca — după frumosul obicei strămoșesc al Românului — și acest lucru, ca toate celelalte, să-l începem cu Dumnezeu, cu un „Doamne-ajută“.

Mulțămindu-vé pentru aceasta înfățișare în număr mare, vă rog acum, ca să vă *deschideți* și voi inima și sufletul vostru așa precum eu și noi toți ni-le deschidem, ca astfel

tot cuvântul, tot sfatul nostru, să pătrundă adânc în sufletul vostru, și acolo să prindă rădăcini puternice și să producă roadele de toți așteptate, și aceasta spre binele vostru în deosebi și spre folosul neamului întreg, din care facem parte.

* * *

Iubiți ascultători!

Poporul nostru românesc este *inzestrat* de Dumnezeu cu multe *însușiri bune, frumoase*, unele chiar neîntrecute de alte popoare; dară vitregitatea timpurilor grele din trecut au împedecat în mare măsură dezvoltarea și ieșirea la iveală a acestor însușiri, pe cari astăzi adeseori le aflăm *copleșite* de mari și uricioase păcate și patimi, ca și cum găsim câte o floare, plantă nobilă, ori legumă folositoare într'un strat neplivit, neîngrijit și necultivat, înădușită de nise buruieni netrebnice, dar trainice, cari așa dicând le omoară.

Despre o astfel de buruiană periculoasă și foarte lătită în câmpul poporului nostru românesc, mi-am propus a vă vorbi de astădată; și anume despre *beție*¹⁾ pe care cu toții datori suntem a o stărpi, ca pe un rău mare, ca pe un păcat greu.

1) Cine se interesează și mai de aproape de combaterea acestui vițiu periculos, află date foarte bune în următoarele scrieri:

1. Dr. Kommerell, medic: „*Ärztliches über das Trinken*“. 42 pag. cu 0-30 M.

2. Prof. Dr. Ziehen: „*Alkohol und Nervensystem*“. 16 pag. cu 0-20 M.

3. Dr. Baer, consilier medic: „*Die Trunksucht und ihre Abwehr*“. cu 2 M. 40 pfg.

4. Dr. med. Brendel: „*Der Alkohol ein Völkergift*“. 16 pag. cu 0-20 M.

Iubiți ascultători!

Apostolul *Pavel* dăce în I-a sa epistolă către Corinteni, că „nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici clevetitorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu„ (VI. 10).

Pe om l-a așezat Dumnezeu, înțeleptul lui ziditor și părinte, pe acest pământ și în această lume și i-a predat toate câte sunt în ea, vădute și nevădute, ca să le folosească ca mijloace spre binele său, și spre a-și asigura prin traiul și viața din lumea aceasta, liniștea și fericirea din lumea cealaltă, spre a dobândi fericirea cea vecinică, raiul sau cum se mai dăce: „*împărăția lui Dumnezeu*“.

Este mare pedeapsa, pentru cel-ce perde împărăția lui D-șeu; în urmare mare trebuie să fie și păcatul, pentru care omul primesce asemenea pedeapsă.

Un astfel de păcat este și *beția*. Library Cluj

Iară eu adaug, că e nu numai mare, ci este chiar *mama* și *isvorul* unui șir întreg de alte păcate negre, unul mai urit decât celalalt.

Și ce este beția?

5. Heinr. Droste: „*Die Schule, der Lehrer und die Mässigkeitssache*“.

6. Ernst Trull: „*Was kann die Schule für die Mässigkeitssache thun*“. 36 pag. 0.60 M.

7. Prof. Dr. K. Müllendorff: „*Die Trunksucht und die Brantweinplage*“. 222 pag. cu 1 M. 20 pfg.

De dorit și de mare folos ar fi, ca asemenea lucrări să se scrie și la noi, și să se lățească în număr cât de mare prin toate comunele. Dacă până acuma nu avem încă o *reuniune specială*, care să iee în mâna sa pricepută chestia alcoolismului, se impune necesitatea, ca celelalte societăți și reuniuni culturale să suplinească această lipsă; și în special „*Asociațiunea etc.*“, care își poate estinde binefăcătoarea sa atențiune și în această direcțiune.

Este aceea *stare ticăloasă* și decăzută, ce cuprinde pe omul, carele dîlnic și fără măsură se adapă cu otrava beuturilor spirtuoase, dintre cari cea mai stricăcioasă și primejdioasă este *rachiul*, *țuica*, sau -- cum îi dic pe la noi — *holîrca*.

Beția este aceea *patimă urită*, care din om, din cea mai aleasă și frumoasă ființă de pe pămînt, din coroana făpturilor lui Dumnezeu — cea odinioară sprintenă și isteță, cu fruntea ridicată, cu fața rumenă, cu ochii vioi și schin-teetori, — face o *vietate cu trupul gârbovit* și istovit, cu fața veședită ori vinețită mai ales în jurul nasului, cu ochii stinși și impaianjiniți, zăpăciți și cu capul greoiu.

Nici că se poate altcum, căci *alcoolul*, *spirtul* ce cuprind beuturile, nu numai încălzește trupul, dacă dîlnic și peste măsură îl beai, ci *se aprinde* chiar — introdus fiind în trupul omenesc — și acolo *arde*, *roade* și în urmare *strică* vasele sîngelui, cu care se amestecă, încât vinele și nervii bețivului dela o vreme slăbesc întru atîta, de multe din părțile trupului încep a tremura, tocindu-se puterile din ele.

În *gură* se desvoaltă o *arsură*, care atacă și limba.

În *gât* se produce o *roșeață* și chiar rane mai mici, cari iriteză și cari răgușesc vocea.

Stomacul (rinza) asemenea capătă pe părății săi din lăuntru *mici rane*, cari se înmulțesc, până se întîlnesc la olaltă, și se măresc astfel din ce în ce, lipsind pe om de pofta de mîncare, și producînd un miros grețos și dureri, cari se alină puțin numai cînd din nou sunt iritate prin spirt, prin alcool.

De aceea bețivul caută fel și fel de mijloace — iertate și neiertate — numai să ajungă a pune mâna pe afurisita de sticlută și să golească în pântecul său spurcatul cuprins al ei, rachiul. Despre un asemenea om necumpătat țice scriptura, că „*Dumnezeul lui este pântecul*“.¹⁾

Dar să mergem mai departe și să vă convingeți, că beția nu lasă neatacată nici o parte cât de ascunsă din lăuntru trupului nostru.

Ficatul bețivilor se *umflă*; *rărunchii* încă se *strică* și nu mai pot îndeplini slujba, ce o au în trupul (organismul) omenesc, în care se încuibă fel și fel de boale și dureri.

Inima capătă un înveliș de *grăsime*, care în cea mai scurtă vreme poate cășuna moartea, și care împedecă cir-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

¹⁾ Cu alte cuvinte — precum unui creștin bun cea mai scumpă și iubită ființă este Dumnezeu, de dragul căreia face toate poruncile lui, — așa este pentru cel necumpătat și bețiv, stâmpărarea poftii sale nemernice cea mai mare și mai ferbinte dorință, și în nisuița sa de-a o îndeplini uită pe Dumnezeu, uită raiul, uită chiar și iadul cu toate pedepsele și muncile lui. Astfel stând lucrul ușor putem acum înțelege pe acel bărbat învățat care țice: „*Dacă în un unghet ascuns din sufletul unui bețiv mai arde o mică schintee de religiozitate și evlavie, rachiul este apa cea mai potrivită, de-a o stinge de tot și pe aceasta schintee*“.

Astfel se face, că bețivul nu mai caută casa lui D-țeu. Dumnezeu unui astfel de om devine diavolul, despre care un renumit scriitor se exprimă: „*că de câte ori vrea să zidească o biserică totdeauna se alege din ea nu o biserică, ci o cârciumă, în care tărăba cu sticlele este altarul, cârciumărița decădută e preotul, ciocnitul și sunetul păharelor este toaca și sunetul clopotelor, cărțile de joc sunt acaftistul lui*“ etc. (Rosegger). În un asemenea loc își petrece bețivul timpul cel mai scump al vieții sale, închinându-se idolului și mamonului bețivilor ucigătoare.

cularea sângelui, ceea-ce are de urmare o îngreuiare, lăncezire și obosală a trupului întreg.

Sângele asemenea se strică, încât nu mai poate premeni puterile pierdute.

Plămânile asemenea sufer, căci și în ele se formează rănisoare, cari dor, producând junghiuri, ce îți opresc resuflatul.

Atacate fiind astfel toate organele trupului, cari produc și susțin viața, nu poate rămâne scutit nici *creerul*. Alcoolul din beuturi și pe acesta îl *amețesce*, îl *sdruncină*, îl slăbește, încât mintea își pierde vioiciunea și puterea de mai nainte, de nu mai poate nici *gândi* bine și nici *judeca* corect.

Și celea-ce vă spun nu sunt vorbe povestite iac'așa...; ci sunt lucruri statorite în spitale de cei mai vestiți și mai învățați doftori din lume. Ce stricăcios este alcoolul sau spirtul pentru creerii omului, mai bine puteți pricepe din următorul cas. Murind odată un om hăbăucit de beuturi, l-au dus la un spital renumit și acolo medicii l-au spintecat și i-au scos creerii din cap, ca să-i studieze și să vadă, ce deschilinire este între creerii unui om care n'a fost beutor și între creerii celui ce dîlnic a fost amețit la cap de beuturi. Medicii au pus creerii bețivului într-o pânzătură rară și au stors tot sucule din ei; iară la fluiditatea aceea i-au dat foc și doftorii au vădut, că arde cu flacăra, ca și spirtul, când îl aprinzi. Iată de ce, capul unui bețiv nu-i de nimic, e stricat.¹⁾

De aceea dice și prorocul *Osia* (4. 11): „*Vinul și beția îți iau mintea*“, iar înțeleptul *Solomon* în pildele sale

¹⁾ Veđi și „Deșteptarea Poporului“ Nr. 9 și 10 din 1902.

adauge: „*Neastempèrat lucru este vinul (peste măsură) și de ocară beția, și tot cel stricat de ele nu va fi înțelept*“.
(20, 1).

Perdându-și odată forța de gândire și judecată, bețivul nu mai are *nimic sfânt*. Chiar și numele ziditorului și mult înduratăului lui susținător îl ia îndeșert, încărcându-l cu fel de fel de *înjurături* josnice.

Mintea bețivului se tîmpesce, încât nu mai cunoaște nici o *rușine*. Așa este, căci unde intră beutura fără măsură în casă, de acolo rușinea trebuie să iasă.

Nici chiar de jurăminte *strîmbe* și *false* nu se mai ferește. De aceea *Spaniolii* cei vechi nu mai primiau nici de mărturie pe unul, care s'a îmbetat și numai odată.

Cine jură strîmb, *nu se teme de Dumnezeu*.

Și cine *nu se teme de Dumnezeu*, nu mai poate avea *frică nici de oameni*; deci nu-i mirare, că ameteala beuturilor îl face pe om, să nu se mai poată stăpâni. Alcoolul îi desleagă limba, îl face *îndrășnet*, *guraliv*, *vorbăreț* și îl *împinge* la vorbe nesocotite, cari dau nascere la certe, sfeși și dușmăni nemărginite. Se întîmplă adecă în cărciume așa precum foarte nimerit ne spune *Delavrancea*, unul din cei mai populari scriitori ai nostri, când scrie: „*Vorba și țuica, țuica și vorba și până țu-ai lega nojițele (dela opinci) ajung toți clae pe grămadă*“.
De aceea țice și *Iisus Sirach* (31, 34): „*Amărăciune mare este vinul, când se bea mult, sfeși și căderi face*“.

Dar cu certele nespălate și cu capetele sparte de regulă nu se sfirșesce gălăgia, căci — precum cu drept cuvînt adeveresce *Iisus Sirach*, când țice: „*Beția înmulțesce mânia celui fără de minte. . . . și împuținează virtutea și agoniscesce*

rane" (31, 35) — cearta degenerază adecă în bătăile cele mai sângeroase; și ortacii, cari înainte cu un minut ciocniau frătesce și între cântări sticlele înveninate, iată-i deodată aprinși, ca nisce cocoși, cu fața încruntată și răstindu-se cu cuțitele scoase unul asupra altuia; și nu odată s'a întâmplat, că arma scoasă din beție a lovit tocmai inima celui ce a stat mai la îndemâna celui *rabiât și înselbătăcit* de diavolul, ascuns în suc rachiului.

Și toate aceste se întâmplă fără nici o cauză, și din *curat senin*. De aceea și dice scriptura testamentului vechiu: „Unde este durere, unde este ceartă, unde este vaiet, unde sunt rane fără de cauză? Unde sunt ochi înroșiți de plânsoare? De bună seamă, acolo unde șed lângă păharul îmbetător“. Proverbe (23, 29, 30).

Furia și mânia celui turbat de spirt, nu cunoaște *margini*; nu cruță *tată*, nu cruță *mamă*, frați și copii și e în stare să comită cele mai crude și mai grozave crime.

Abia înainte cu câteva săptămâni ne-au adus gazetele noastre știrea, că un țeran din *Budești* (în Maramureș) cu numele *Simeon Ursu*, întorcându-se în noaptea dela 14 Aprilie dela cârciumă beat, s'a luat la ceartă cu nevastă-sa, pe care în mânia sa a lovit-o cu o sâcură în cap, încât a căzut moartă pe loc.

Astfel înselbătăcind spirtul pe om, nu-i mirare, dacă socoțile făcute de cătră *stăpânirile*, ce stau în fruntea țerilor, ne arată în cifre înspăimântătoare urmările primejdioase ale patimei beției.

Așa de pildă s'a constatat și adevărit, că la anul 1847 dintre 50 inși, câți se aflau în o temniță grea pentru *omor*, 45 inși erau de aceia, cari au comis crima omorului în

beție și Dumineca. De aceea cu drept cuvânt dice prorocul *Isaia*, despre cei-ce — în loc să meargă Dumineca la biserică — se duc la cârciumă: „*Vai de aceia, cari de dimineață se duc, ca să se îndeletnicească cu beutul*“ (5. 11).

Mulți din acestia, — în loc ca prin rugăciuni și închinări creștinesci, să dobândească liniștea sufletească de care omul are lipsă, — ajung la fapte, cari îi împing în fundul temnițelor și a pușcăriilor umede. Și e de tot mare numărul acestora.

Așa în un an s'au întâmplat în țara nemțească din beție 122 casuri de omor și ucidere, 10,000 casuri de vătămări trupesci mai ușoare, 27,000 casuri vătămări trupesci grele; iar alte 50,000 casuri de alte vătămări, amenințări și atacuri la cinstea casei și familiei; ba altă dată pe un singur an cad 150,000 sub pedeapsa legilor, numai pentru delictе făcute în beție.¹⁾

Pe alții îi pedepsește Dumnezeu pentru necumpătul lor în beături cu aceea, că nu numai le întunecă mintea, ci îi trimite de a dreptul în casa de nebuni. Așa de pildă dintre 4,800 nebuni, cari în 1875 se aflau în mai multe balamuce (în Württemberg), 60% erau de aceia, cari au înebunit din beătură; iar numai în Prusia erau la anul 1880 aproape 18,000 de nebuni, cari au căzut jertfă rachiului. În țara nemțească după datele statistice în un an se tulbură

¹⁾ Vorbind în procente, s'a constatat în unele țeri, că între criminaliștii închiși sunt din 100 inși 46%, cari — în stare de beție fiind — au omorît; din altă sută 63%, cari au ucis și așa mai departe tot din 100 inși 68% cari au furat; 24% cari au făcut jurământ fals; 47%, cari au dat foc; 74%, cari au înstrăinat bani.

mintea la 30,000 de inși ajungând la balamuc, sau cădând într'un deliriu nevindecabil.

Dar nu numai atât, iubiți ascultători!

Betia *slăbește* întru *atât trupul* omenesc cu toate părțile lui, încât într'un trup astfel *hodorogit* ușor se nasc și se incuibă fel și fel de boale, ca *epilepsia* și altele, cari cu siguranță il doboară în groapă, une-ori pe încetul, adesea și deodată.

Astfel mulți își sfirșesc viața ticăloasă nu pe lavița casei, grijiți creștinesce, cu lumina în mână și între bociturile rudeniilor, ci *cădând morți* și înghețați într'un șanț ori lângă un gard, unde au fost petrecuți de lătratul cânilor și de croncănitul cioarelor, cari le așteaptă perirea, ca a unui dobitoc din cele mai rele.

Cât e de mare numărul celor imbolnăviți din beție puteți vedé din următoarele:

După rapoartele oficioase au murit în Statele-Unite din *America în 10 ani*, dela 1845—1855, de boale provenite din beție 300,000 de persoane, lăsând după sine 1 milion de orfani; (100,000 bețivi au fost primiți în spitale); iar în Anglia în 1864 au perit din beție 60,000 oameni.

De altă parte mulți ne mai putând suporta *ticăloșia*, în ghiarële căreia au ajuns, nu așteaptă moartea naturală, ci *se sinucid*, își curmă inșiși viața, pe care n'au știut-o folosi spre scopul, pentru care le-a dăruit-o Dumnezeu.

După asemenea date înspăimântătoare cu drept cuvânt se poate deci susține, că moartea nu are *vânător mai bun* și mai istet, decât beția, care cu cârdurile îi mână oamenii în cursele și brațele-i ucidătoare, precum adevăresce și

Iisus Sirach, când dice: „*Beția i-a dus pe mulți oameni la groapă*“; iar un proverb străin asemenea cuprinde mult adevăr, când dice: „*În păhar mai mulți se îneacă, decât în mare*“.

De altă parte, câți nu sunt, pe cari „*drăguța de glăjuță*“, *i-a scos afară* din curtea, grădina, casa frumoasă și bogată, și preste tot din moșia, agonisită cu sudoare și multă cruțare din partea părinților și strămoșilor, și i-a aruncat într'o colibă sărăcăcioasă din capul satului, ori i-a lăsat chiar pe ulițe, de risul și batjocura celor ce odată i-a cunoscut în stare bună, iar acum îi ved ajunși din vina lor la miserie și sapă de lemn.

Beția deci pe bogat îl *calicesce*, iară „*lucrătorul bețiv*“ — dice *Iisus Sirach* (XIX. 1) „*nu se va îmbogăți*“. Cu alte cuvinte tot aceea, ce dice și cântecul:

„Face-mi-ași casă și șură,
Dar glăjuța nu se 'ndură“ ...

Așa este; bețivul pătimaș, când n'are pe ce bea, se folosește — începând dela minciună — de toate mijloacele iertate și neiertate, numai să poată ajunge la otrava, de care nu se poate lipsi. Fură pe ce pune mâna, fie dela străini, fie dela ai săi; zălogesce o unealtă după alta, pe care poate pune mâna, își dă chiar și hainele ori uneltele de lucru; face datorii ușurate, până rămâne gol, ca napul.

Cu un cuvânt, iubiți ascultători, omul, despre carele dice înțeleptul Solomon (2. 23) și *Iisus Sirach* (17. 1) „*că este zidit de Dumnezeu după chipul și asemănarea ființei sale*“, devine neom, sau o ființă vrednică de deplâns și de compătimit, ce merge cu pași repezi spre moartea prea de vreme.

În cele premerse cred, că v'am *zugrăvit în colori* destul de vii uricioasa patimă a *beției*, pe care sfântul *Ioan Gură-de-aur* o numește, „o suferință ridiculă, o boală batjocorită, un diavol îmbrățișat de bună voie, e mai rea decât nebunia“; iar din *urmările ei triste și primejdioase*, cred, că ați putut ajunge la convingerea, că toți, atât în familie, cât și în școală, în biserică, în societate, și pe toate căile — datorință avem — în interesul sănătății și spre binele neamului și al țării în care locuim — să combatem din toate puterile acest rău mare, căutând a pune stavilă lățirii lui, mai ales, căci cu *durere* trebuie să constatăm și noi, împreună cu prorocul *Osia* (4.11) . . . că în multe părți în mod îngrijitor „vinul și beutura bețivă a primit inima poporului meu“, adică s'a lățit printre poporul nostru român.

Această patimă hidă este cu atât mai primejdioasă, cu cât ea se *furișează* în trupul omului adeseori pe ascuns, pe incetul, și pe neobservate.

De aceea mi-am luat voie să v'o descriu în adevăratele ei colori, nu doară că aceasta comună ar fi cuprinsă în grad mare de ea, ci ca să cunoașteți cu toții urmările ei înfiorătoare, și astfel — în copii și nepoți și în toți cu câți veniți în atingere, — de timpuriu să deșteptați groază față de ea, sfătuindu-i a se feri să nu cadă în ghiarële-urite, din cari scăparea este anevoioasă, une-ori cu neputință.

Ca să nu cadă în această patimă, să-i ferim deci pe ei și să ne ferim pe noi mai întâiu de *prilegiurile* prea dese, cari ușor ne pot împinge în cursele ei, mai ales, că la poporul nostru sunt multe asemenea prilegiuri.

Un obicei rău are poporul nostru, că cele mai multe din *momentele*, câte se petrec în viața lui, — fie momente de *bucurie*, fie de *supărare*, — le aduce în legătură cu oare-cari ospete și beuturi spirituoase, constătătoare mai ales din rachiu și încă mult.

Când se *nasce* cineva, — la botez se face ospet cu țică berechet. Când se *însoară un fecior* ori se mărită o fată, nu numai se face ospet cuviincios și potrivit, ca să se poată bucura câteva ceasuri neamurile și pretinii de dragostea tinerei părechi, care întemeiază o familie nouă, — ci se încinge o pradă și un chef, care în unele ținuturi nu se mai curmă 6—10 zile. (Așa d. e. pe la Năsăud.)

Abia s'a golit un butoiăș de rachiu la nunul mare și altul se începe la casa mirelui. De acolo pleacă la so-crul mic; apoi iar la socrul mare, etc. Când pornesc pe așa numita „*cale primară*“, când pe *cale secundară*, închinând din plosca plină tot mereu, și — apoi iar și iar și iară până ce nu mai știu, pe ce *cale* să mai apuce.

Ba chiar și în casuri de *supărare*, *de moarte*, se întinde la casa mortului o „*comândare*“ lungă, cu beuturi fără de măsură, încât întâlnești și la asemenea privilegii mai multe beuturi, decât lacrimi de *supărare*.

Nici chiar *un târg* cât de simplu nu se face la noi fără rachiu, fără țică, fără aldămaș. D'apoi *hramurile* cele multe, cari adeseori degenerază în bătăi sângeroase?

Între asemenea împrejurări ușor se poate întâmpla, ca omul, care ia parte la prea multe privilegii de acestea, să se prea dedee a se uita în fundul păharului, și a goli unul după altul.

Tocmai de aceea *dela început* trebuie să ne ferim de a căde în *ispită*, căutând a delătura obiceiurile rele, împreunate cu prea multă beaură, carea — după ce te-a cuprins odată în ghiarele ei cele urite — cu greu te mai lasă să scapi din ele; — ba în loc să scapi din patimă mergi tot mai afund în ea, până când te duce — precum am vădut — la peire.

Nu este *nici o lipsă*, iubiți creștini, că aproape toate lucrurile să le *începem* și să le *sfârșim* cu beuturi spirituoase, dintre cari cea mai periculoasă este *rachiul*, mai ales că în vechimea îndepărtată era un timp, când *mulți oameni* nu cunosceau altă beaură decât apa; iar de altă parte sunt și *ați oameni*, cari în viață nu beau de loc spirituoase și totuși sunt zdraveni și sănătoși și ajung bătrânețele cele mai înaintate.

Mai înainte rachiul se folosia numai ca leac, ca *medicină*, și se afla de vândut numai la *farmacia*. Resboiul cel de 7 ani l-a scos din farmacia în cărciume; și numai pe vremea lui *Napoleon I.* cel mare a fost introdus deodată cu încortelarea soldaților și în casele particulare ale oamenilor. De pe atunci au început a bea rachiu și cei sănătoși, și beutura lui s'a lățit în cercuri tot mai largi, devenind în scurt timp o patimă urită.

Multe țeri — observând primejdia cauzată de lățirea acestei beuturi, — au pus pe ea dări mari, ca astfel — scumpindui-se prețul — să se împedecă și îngreuneze lățirea ei. A împedeca lățirea patimei beției și este o mare datorință a statelor; căci s'a constatat — că acolo unde oamenii de tineri încep a bea rachiu, ori unde peste tot domnesce între bărbați beția, — acolo numărul celor apti pentru cătănie scade; și astfel apărătorii patriei se imputinează; ba mai mult: se

scie din istorie, că poporul băştinaş, pe care l'au găsit Europeanii în America, s'a stins mai ales din cauza rachiului sau a „apei de foc“, cum numesc selbaticii rachiul. Un conducător mai bătrân, observând stricăciunea rachiului, admonia mereu pe cei tineri să se ferească de „veninoasa apă de foc“, „pe care — ūicea el — a trimis-o duhul cel necurat asupra lor, ca să-'i stingă“.

Ba chiar și la căderea împărăției celei mari a strămoșilor nostri Romani a contribuit mult faptul, că locuitorii ei au fost cuprinși de patima beției și de celelalte păcate, ce isvoresc din ea. Acestea i-au slăbit, i-au zăpăcit, de nu s'au mai putut stăpâni; și astfel alții — trezi la minte — i-au luat pe dinainte, și țara lor, care cuprindea odată toată lumea pe atunci cunoscută, a ajuns la decadință și destrămare.

Deci poporul care și iubese viața și îi doresce să asigure și pentru urmașii săi viitorul, — acela — între alte rele și patimi — trebuie să încunjure mai ales și beția, folosindu-se de toate mijloacele, ca cei trezi să nu cadă în lanțurile ei; iar cei căzuți să-'și vadă rătăcirea și să caute a ieși și scăpa din ele. Această datorință ni se impune nouă — creștinilor — îndoit, când ne gândim la faptul, că chiar și păgânii, — cari nu cunoscseau pe adevăratul D-șeu și deci nu se temeau nici de poruncile lui, — încă s'au îngreșat și îngrozit de pacostea beției, și au făcut multe pentru a opri lățirea ei. Așa de pildă *Grecii* — cu mult înainte de venirea pe pământ a mântuitorului nostru Iisus Christos — pe bețivi nici nu-i îngropau după cuviință și în rënd cu ceialalți muritori, ci îi aruncau unde-va într-o groapă plină de noroiu, ca pe nisce dobitoace spurcate.

Deci să ne ferim de beție!

Iubiți ascultători!

Ca să te poți feri de un lucru, și mai ales de un lucru rău, este bine și trebuie, ca mai întâiu să-l cunosci, ca să-l scii ocoli la timp; căci dacă nu-l cunosci mai ușor poți cădea în cursele lui, în ghiarele lui periculoase.⁶⁾

De aceea v'am arătat și eu atât răul, cât și urmările lui, punându-vă la inimă a vă feri înșive și a feri și pe alții de prea multe beuturi spirituoase și mai ales de *rachiu*, care e cel mai stricăcios și periculos, și care după dîsa unui învățat „este frate de cruce cu toate păcatele, căroră le desleagă toate lanțurile și le deschide toate ușile, cu să poată face neîmpedecat cât mai multe stricăciuni“. (Alban Stolz.)

Cînd vă îndemn a vă feri de beuturi nu voi să ăic, că în viață să nu le luați în gură. Nu, căci sunt beuturi, — cum e berea, vinul de poame, care se bea în țeri mai înaintate și culte, ca a noastră, și chiar și vinul de rënd, — cari gustate cu cumpăt și la timp potrivit pot fi priincioase trupului și sănătății; iar adeseori o beătură în măsură mai mică este prescrisă și de doftori, ca leac. Chiar și Mîntuitorul nostru *Iisus Christos* a beut puțin vin la nunta din *Cana Galilei* și la *cina-cea-de-taină*, dară tocmăi el ne-a arătat, că toate trebuie făcute cu măsura și cu cumpătul cuvenit; iară în testamentul vechiu, *Iisus Sirach* ăice: (31. 33) „*Bucuria inimei și veselă sufletului este vinul*“, dar tot el adăuge: „*cînd se bea la timpul sêu, cu măsură*“.

Deci vă recomand cu toată căldura, că — dacă nu vă puteți reținea de tot dela spirituoase, — apoi să le fo-

⁶⁾ „Nimie nu deșteaptă consciința omului mai mult ca și sciința“ ăice Björnstjerne Björnson.

loșiți rar și cu toată cumpătarea, căci nu-i patimă mai rea, ca beția. Cu timpul multe alte patimi mai înceată, așa d. e. curvia, dar beția merge tot crescând.

Mai ales noi *Românii* îndoită datorință avem a fi — precum în toate așa și la beuturi — cu cumpetul cuvenit, căci beuturile — pe lângă alte urmări rele — ne scot mulțime de parale din șerpar; și noi avem alte multe și mari trebuințe neamănăver, cari ne cer mereu jertfe în bani.

Abia există comună, unde *Românii* nostri să nu se plângă de sărăcie.

Dar *cu toate aceste*, câte parale nu consumă afurisita de beătură și dela noi, parale, cari așa de bine ar putea fi folosite pentru scopuri bisericesci, școlare ori economice, nouă folositoare, iar nu otrăvitoare, ca și beutura pentru care le risipim, și care ne duce la ruină, la troaca porcilor, cum a dus pe fiul cel perdut din evanghelie.

Ca să mă *înțelegeți* mai bine, să vă aduc și un exemplu. Era înainte de asta cu *vr'o 10—11 ani*. Întorcându-mă dela Budapesta, unde m'a trimis Măritul nostru Consistor, ca să-mi desăvârșesc și înmulțesc învățăturile, câștigate în seminarul dela Sibiiu, am poposit mai mult timp în o comună fruntașe românească. Era serbătoare și așa am dat în vorbă cu fruntașii din sat, cari stau adunați la un loc la taifas. Intrebându-i: „Ce mai fac, cum o duc, cu școala, cu biserica, care de mulți ani stă neisprăvită“, etc., mi-au răspuns: „*Greu, Domnișorule, s'au înmulțit necasurile, s'au sporit dările, ani-'s rēi; de abia biruim greul traiului, încât puțin de tot mai putem da pentru școală și biserică. De aceea bietele abia tângesc de pe o ți pe alta*“. Le-am răspuns, că mie îmi vine greu a crede, ca o comună așa mare și fru-

moasă să nu poată susține cum se cade o școală și o biserică, dîcîndu-le, că „*eu, d-ta și d-lui putem fi sêraci, dar o comună întregă — chiar mică fiind — nu poate fi sêracă, căci — dacă fie-care dăm regulat câte ceva pentru trebuințele noastre culturale, — din puținul fie-căruia se adună mult, și acesta — chivernisit bine — crește tot mereu*“.

Întemplarea a adus cu sine, ca să aflu din protocoalele cărciumarului jidan, cum-că în aceeași comună s'au trecut în un singur an beuturi de vr'o 72,000 fl. — O sumă îngrozitoare.....

Nu-i vorbă, vor fi beut din acele mult și cei de alt neam din comună, ori poate și străinii din alte sate, cari trec prin acea ori lucră acolo; dar totuși rămîne grozav de mult, și partea cea mai mare a ieșit din punga credincioșilor noștri, cari mereu se plîng de sêracie. Nu 70, nu 60, nu 50, ci și numai 40,000 să fie, și încă-'i mult. Și pe ce i-au dat? Pe otrava jidovească, pe care nici pe plată să n'o iai în gură. Și cu-i i-au dat miile? Jidanului, care abia de câțiva ani a venit în comună, în timp de iarnă, nespălat, cu pălărie de paie în cap, prin găurile căreia îi ieșeau perciunii și cu un anterior, ale cărui zdrențe abia le ținea legate o sfoară încinsă la mijloc; iar acum îl vedem chipeș, bine hrănit, cu casă, curte, moșie și hinteu, în care își preumbla balabusta, în-cunjurată de un cîrd de băieți, cărora le dă o creștere aleasă. Și toate aceste pe banii noștri. El dă înainte, în avere și în toate; iar noi înaintăm — ca racul....

Le-am dîs atunci și *le-am dovedit* oamenilor mei, că eu nu mai cred în sêrăcia lor. Cine poate da pe beuturi netrebnice atîta amar de bănet, acela nu poate fi sêrac.

Ce nu s'ar putea face pentru înaintarea bisericii și a școlii, dacă numai 2—3000 fl. ar da an de an, nu jidanului, ci episcopului bisericii?

Nu știu, dacă vorbele mele, ori predicile preoților lor, ori și alte împrejurări au contribuit, dar oamenii s'au recules, s'au îndreptat. Au făcut repartiții mărișoare pentru biserică, au reparat frumos școala, au pus'o în rënd cu de toate, au terminat biserica, ce sta de deci de ani negata spre rușinea lor, încât ați e una din cele mai frumoase în toată archidieceasa. Cu un cuvânt s'au pus în rënd binișor, și ați jertfesc regulat 17% la an pentru biserică și școală.

Eu dau rămas, că în deci de comune de ale noastre încă stau lucrurile așa, ca în comuna, despre care v'am amintit acum.

Să tragem deci învățătura din această întâmplare, care este: ***Să bem mai puțin și să jertfim mai mult pentru biserică și școală și celelalte lucruri, dela cari atârnă viitorul nostru, ca popor.***

Fără a mă estinde de astădată și asupra altor patimi încuibate în sinul nostru, dați-'mi voie să inchei cuvântarea mea — nu cu cuvinte slabe de-ale mele — ci cu cuvintele sf. apostol *Petru*, carele ne îndeamnă și pe noi a ne lăpêda de toate relele, scăderile și patimile, ce ne bântue, dîcîndu-ne: (IV—3) „*Destul ne este noue, că în timpul cel trecut am împlinit voia păgânilor, umblând în desfrânări, în poște, în mâncare multă, în beții, și întru cele de Dumneșeu urite slujbe idolesci*“.

Cu cuvintele *Domnului*, care prin trimbița apostolilor și învățăceilor săi mereu ne strigă: „*Trezi-ți-vê, bețivilor, și plângeți*“; adecă pocăi-ți-vê, îndrepta-ți-vê.

Cu cuvintele sfintului părinte *Ioan Gură-de-aur*, care în o predică a sa — vorbind despre beție — a ținut ascultătorilor săi: „*Să ne înarmăm asupra beției și să răsturnăm la pământ acest fel de traiu rușinos și fără de rânduială*“.

Să dăm deci cu toții ascultare acestor dumnezeiești sfaturi și porunci — și pe viitor să căutăm a ne îndrepta.

Să ne propunem, a ne scăpa de asemenea patimi — întru cât am fi cuprinși de ele — ; sau — precum am ținut la început — să plivim din hotarul (câmpul) neamului toate buruienile netrebnice, ca astfel pentru totdeauna „*iarba rea din holdă piară*“, și să se poată desvolta cu atât mai bine sămânța grâului celui curat, adică însușirile noastre cele bune, cari ne ridică și ne înalță la fericirea cea vremelnică și și cea vecinică. —

Dee Dumnezeu, ca așa să fie! Amin.

Icoane din viața poporului nostru.¹⁾

„Istețimea și hărnicia sunt
isvoare de bogăție și în țările mai
puțin binecuvântate de D-zeu“.

(*Convorbiri econ. de Ghica.*)

Rar țară pe fața pământului mai binecuvântată ca țara noastră.

Fermecătoare sunt șesurile cele roditoare, încântătoare pădurile și munții cu brații lor, inveselitoare grădinile încărcate de pomi roditori, ademenitoare livețile, cari își dau mână cu dealurile presărate cu viță de vie, cireși, vișini și perseci, — și te transpun mai ales primăvara și toamna în un raiu pământesc.

Și pe aceste locuri binecuvântate de Dumnezeu i-a fost dată poporului nostru să-și facă cuib — aici l-a adus odinioară un puternic împărat, ca să fie domn peste văi și dealuri, peste munți și câmpii — peste ocne și băi, cari atâtea comori ascund în sinul lor.

Fericitul împărat — de sute de ani doarme somnul cel vecinic, și de bună seamă că a adormit liniscit când a știut pe ce locuri a așezat o parte din poporul roman, ai căror următori suntem noi.

¹⁾ Discurs rostit de asesorul consistorial *Nicolau Ivan* cu ocasiunea excursiunii aranjate din partea despărțământului Sibiu al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ în Cristian la 12/25 Maiu 1902.

De s'ar tređi însă cumva și ar da o roată prin țară, amară durere i-ar cuprinde sufletul.

În loc de domni, cum ne-a potrivit el, ar afla un popor chinuit de multe miserii, ar găsi între următorii celor ce i-a adus, oameni cu scăderi, ar afla puțini vrednici și mulți păcătoși, oameni lipsiți de creștere, orbi cu ochi, surđi cu urechi, slugi în loc de stăpâni, trăind în loc de case luminate, în colibi întunecate, lipsite de aer, și de lumină — ar da de părinți, cari nu-și pricep chemarea lor, ar da de păstori cari nu-și păzesc turma cum se cade, ar afla popor, care nu ascultă de glasul vremii, care mai bucuros stă în întunerec și neștiință și fericitul împărat s'ar ruga la Dumnezeu să îl cheme iarăși la sine și să nu îl lase un minut viu ca să vadă trista soarte la care a ajuns acel popor, pe care el l-a smuls din lătrupină aleasă și la altoit anume aici, ca să crească și înflorească și roade să aducă, de cari să se îndulcească tot cel ce va gusta din ele.

Și oare cum a urmat, ca din smeii de odinioară, din vitejii cari au răpus lumea, strănepoții acestora să ajungă la o stare atât de dureroasă și atât de jalnică?

Voiu încerca cu slabele mele puteri să vă spun cum s'a putut una ca asta.

Armele puse de cuiu se ruginesc, ca și plugul neîmplântat în pământ timp mai îndelungat. Poporul nostru de pe acele vremi, dedat cu domnia, cu mulțămirea, cu bunăstarea s'a dat lenevirei, a pus armele de cuiu și s'a mulțămît cu hrana ce i-au dat șesurile, vitele, pomii, pădurile, râurile. —

Băgând de seamă alte popoare despre aceasta dedare nebună — au năvălit asupra celor trândavi și moi, i-au încălecat, le-au luat din șesuri, din pășuni, din păduri, din munți, din câmpii, din riuri și prin *istețime* și *hărnicie* și-au deschis isvoare de bogății, au zidit orașe și cetăți, au cucerit petec de pământ după altul și domnii de odinioară au ajuns slugi la cei sosiți, pentru că acestia au fost mai cu minți și mintea este și a fost totdeauna capitalul cel mai prețios al unui popor.

Și cu mintea lor, cu înțelepciunea lor, cu hărnicia lor, cu istețimea lor, cu scoala lor, ne-au ținut în cătuși și ne țin până azi.

Sosit-a vremea să nu mai stăm nici noi cu mâinile în solduri.

Nici odată poporul nostru nu a fost pus la probe mai grele ca în zilele noastre și viața lui nici când n'a fost mai amenințată ca azi.

Am lipsi dela datoria noastră de oameni, n'am fi vrednici să fim socotiți între fruntași, dacă am mai întârzia a ne coborî în mijlocul poporului din care am ieșit, și nu i-am arăta primejdia în toată golătatea și n'am încerca să-l abatem dela calea, care duce sigur la perire.

E greu azi să înțelegi rostul vieții, și e greu mai ales atunci, când vermele care roade la trupina neamului nostru, roade încet și străbate pe neobservate la mēduvă.

Este însă fapt netăgăduit că suntem impresurați de mulți dușmani, este fapt că sărăcia cuprinde tot mai mult teren între noi, e fapt că urmașii fruntașilor de odinioară,

ađi stau smeriți și umiliți, e fapt, că mijloacele de traiu sunt mai scumpe, agonisinta mai anevoioasă, trebuințele mai mari și pe cei nepregătiți de-a ține pept cu acești dușmani ai poporului îi inghite potopul.

Arma cu care se resboesc popoarele ađi e cultura, învățatura și sciința și cel mai tare în cultură de regulă învinge.

Să ne dăm, fraților, seama cum stăm noi cu arma aceasta! Alte popoare ăi de ăi o grijesc, o netezesc, ca să sclipească, o udă ca pe o floare gingașe să nu ofilească, o pun în pământ lucrat bine, ca să aducă roade insutite și înmiite.

Noi masele poporului nostru abia scim ce poamă e cultura. Pe noi ne-a bătut Dumnezeu cu câte o frasă ruginită, că doar „cum au trăit moși de strămoși voiu trăi și eu și copii mei“ — frasă, care a adus mult rău pe capul nostru, frasă care ne-a pricinuit multe pagube, vorbă deșartă, care ne-a ținut înapoia altora cu sute de ani și noi vecinic am fost siliți să plătim scump mirozenia asta de vorbă eșită din cine scie ce cap sec, dar care și-a făcut drum în mersul gândirei poporului nostru și pe unele locuri stăpânesce fără milă în familiile țăranilor noștri până ađi. Adecătele cum potcă să poți tu trăi cum a trăit moșul tău — când atunci nu erau dări grele, hrana era eftină și consta din lapte, mămăligă, legume și rareori ceva pesce cumpărat pe bani, cu îmbrăcăminte steteai așa, că moșul își făcea căciula din turma lui, cojocul din oile lui, cămașa și pantalonii îi torcea, țesea și cosea bunica, lumina tot ea o făcea din său topit dela oile lui, și era rar articol

de mâncare ori de îmbrăcăminte pentru care moșul să fi dat banul din șerpar.

Acum e altă lume, o lume nouă, o lume ademenitoare, lumina nu se mai face din său, că nu-i său, căciula nu se mai face din piele de miel, că nu-i miel, n'ai unde să 'l ții, e oprit pășunatul și e comasat hotarul, în loc de opinci, porți ghetete plătite pipărat, în loc de cojoc și pep-tar, veste și rocuri, iar femeile doamne, câte podoabe, câte marafeturi și jolgiuri din bolte în loc de pânza cea trainică și bună ce se țesea odinioară prin casele țăranilor nostri.

Orbi am fi dacă nu am vedé, că modul de traiu al poporului s'a scumpit și îngreunat, iar mijloacele de-a câștiga cele de lipsă au rămas cele vechi — și astfel bun e Dumneșea, dar perirea ne e ca sigură.

Este însă o datorință a noastră a tuturor, ca să venim în ajutor poporului cu sfatul nostru, să 'l facem băgător de samă la povârnișul pe care merge și de se poate să 'l ținem în loc și să dăm alt mers lucrurilor până ce încă mai este vreme.

Acesta e scopul venirii noastre în mijlocul D-voastre, și ca să ajungem la ținta doririlor să 'mi dați voie să arăt eu, cum ar trebui să trăiască poporul nostru și pe ce cale să umble, ca să nu se poticnească în drum și la ameași.

Una din căile cele mai sigure, cari duc popoarele la fericire, la bună stare, la mulțămire este fără îndoială calea spre biserică și școală.

Gândiri alese și mărețe sunt aședate în cărțile bisericesti, comori neprețuite în viața sfinților, duh dătător

de viață găsim în predici alcătuite pentru deșteptarea și luminarea poporului.

Dar ce folos!

Puțini le cetesc, puțini le pricep, puțini străbat la ele cu mintea și cu inima și puțini, cari să le propoveduească la înțeles.

De ce această stare sarbădă în viața poporului nostru, de ce atâta nepricepere, și de ce chiar numai pentru noi să fie darurile lui Dumnezeu învăluite cu negura groasă și nepătrunsă a întunerecului?

Ei de ce!

Pentru că nu ne-am dat nici odată samă ce va să dică școala, am trecut pre lângă ea, ca pe lângă o casă pustie a nimănu, fără să ne gândim la binefacerile ce le poate ea revărsa asupra fiilor nostri, n'am ținut în seamă nici pe învățătorul, ci l'am privit mai mult ca pe un dușman, decât ca pe un prietin al nostru, l'am socotit ca pe un om, care ca o năpaste a venit pe capul nostru să 'l hrănim noi, și să-i dăm plată iacă așa, pentru nisce nimicuri și mărunțisuri cari le-ar pute sci și altul ca el. Și oameni cu vederi de aceste pocite și scrintite nu e numai unul, nici dece, ci cu sutele sunt nenorociții, cari își bat joc de învățătorul, iau în deșert numele școlăii, consideră ca o pacoste pe capul lor, că trebuie să trimeată copilul la școală o iarnă — două, căci tot vorba Românului, n'am să 'l fac eu popă și așa rămâne fiul cum a fost tata, tata a rămas cum a fost moșul — toți cu vederi strimte — toți orbi cu ochi, toți fără să-și dea seamă, de cele ce se petrec în jurul lor, și să fie cu luare aminte, că lumea înaintează

cu pași repezi și noi rămânem cu gura căscată după ea — și ne uităm fără să scim care e chemarea noastră, ce am fi putut noi fi, și ce soarte ne am fi putut croi prin învățătură, prin știință și prin aceea că ni s'ar fi deschis ochii. Ne ținând seamă de școală, n'am ținut seamă nici de meserii. Roata o am cumpărat dela străin, plugul dela străin, papucii dela străin, pălăria dela străin, am dat noi lemnul eftin, am cumpărat roata scump, i-am dat lâna eftină și am plătit bine pălăria, am dat pielea de pe vacă, de pe porc, de pe vițel — mai pe nimica, străinul a argăsit-o, a prelucrat-o și ne-a dat-o îndărăpt făcută papuci scumpi, șerpăre scumpe.

Să nu credeți spre pildă că Sibiiul a fost oraș ca ați, cu case mari și cu strade pardosite, că doar cei dintâiu oameni cari au venit aici nu le-au adus în spinare, ci au venit și ei de lipsă și de sărăcie, și la început au făcut nisce căsuțe modeste, însă fiind aproape toți pricepuți și meseriași au cumpărat produse ieftine, le-au prelucrat și le-au vândut scumpe și așa au adunat bani mulți și grei, din acești bani storși dela noi au răsărit din căsuțele dela început case mari și frumoase în Sibiiu și alte orașe, cari le dau adăpost și le aduc chirii — și streinilor nu le-a fost rușine să fie nici pielar, nici păpucar, nici faur, nici chiar peptenar.

Noi am stat cu mâinile în sin, am alergat după coarnele plugului și după bieteles vite, prin ploi, prin vânturi, prin arșița soarelui, am câștigat puțin și din puținul acela cu partea mai însemnată a câștigului am hrănit pe alții, i-am făcut domni, le-am făcut tiena și odihnă la bătrânețe, le-am dat mijloace să țină ei mulți dascăli, dascăli în-

vătați de prin alte țeri, și noi am cârtit și am hulit școala mai departe, până ce ne vedem în starea în care ne aflăm ați — robi și tributari ai streinilor, cari rid de noi și își bat joc de noi și de nepriceperea noastră.

Ca să ieșim acum din jugul acesta, nu e altă scăpare decât să recunoaștem greșala ce o am făcut, să ne pironim gândirile în altă direcție mai sănătoasă și profitând din pățania părinților să ne reculegem și să înțelegem glasul vremii, glasul bardului nostru național, însuflețitul Andreiu Murășan „Acum ori nici odată, să dăm dovezi la lume“.

Da, să dăm dovezi, că n'avem să mai umblăm pe căile întunerecului, să dăm dovezi, că voim să ne scuturăm de jugul economic în care am ajuns, să jurăm că vom fi frați — și ca frate dela frate — să cumpărăm dela rotarul nostru roata, dela pantofarul nostru papucul, dela săpunarul nostru săpunul de spălat rufele, dela cojocarul nostru peptarul, dela faurul nostru căruța, și de nu-'l vom ave aici, să'l căutăm airea, să'i deschidem ușa lui nu a străinului, care ne hulesce și cutropesce.

Și încât nu am ave meseriași de ai nostri, să ne dăm copiii mai ântâiu la școală și după aceea la meserii, iar fețițele să le facem econoame bune, să le învețe mamele lor a țese, a toarce, a coase, a spăla, a face pâne, a ferbe și a lucra în grădină tot felul de lucru.

E mai mare rușinea pe o casă când grădina e plină de buruieni și brusturi, și stăpâna casei cumpără sălata, ceapa și legumele din piaț aduse dela oraș. O atare femeie e vrednică de tot disprețul, căci nu numai ea e păgubită, ci e pagubă națională când es banii agonisiți cu greu din pungile noastre, pentru trebuințe cari le putem ave cu

puțină grije și cu puțină hărnicie totdeauna la îndemână — ba putem face și câte o faptă bună, ajutând și dând și aceloră, cari n'au petec de loc să samene.

Este un principiu mare economic, că în o ți să nu cheltuești nici odată tot cât câștigi ci să cauți, ca ceva câștig să pui la o parte pentru țiile grele, pentru cas de neputință și de boale, de care nu e scutit aproape nimeni.

De sine înțeles, că acest fel de gândire are să străbată la toți oamenii, ȗilerul ca și boerul, funcționarul ca și meseriașul și nici unul să nu se lase stăpănit de patima de-a cheltui tot ce câștigă.

Și mai periculos ar fi dacă ai cheltui mai mult decât ai câștigat, căci atunci inevitabil ajungi în datorii, cari de regulă se încep cu mic și se sfirșesc cu nimicirea totală a celui ce a căcut în ghiarele capitaliștilor.

Omul ajuns dator, ș'a perdut rostul, e robul altuia, creditorul mănă din un blid cu el, creditorul ia din plata lui de ți, creditorul e părtaș la vitele lui, la pământul lui și la roadele lui.

De creditor te scapi adeseori mai greu ca de o boală urită, și cum boala te slăbește, îți schimbă fața, umbletul, așa și datoria, îți slăbește puterile, te face de umbli mai îngândurat, cu capul plecat și sfiit — și la urmă te birue și aruncă la marginea desperării, căci nu e lucru ușor să te veți scos din căsuța ta, scos din moșioara ta și din tot al tēu pentru datorii făcute cu ușurință, cari poate le puteai încungiura, dacă ai fi avut mintea și înțelepciunea cuvenită și care în genere nu era nici o lipsă să le faci.

Din praxa vieții mele vă pot spune, că mai ales țărani nostri ar pute încungiura datoriile, lipsindu-se spre

pildă în anii mai puțin roditori de haine scumpe, de câte un ospet, ori pomană pentru cei reșoși și întindând țolul numai până unde ajunge.

Ei dar ce să faci? Cum, tu ficiorul lui Treboiu — ori al lui Neculaiu să te lași să te ridă lumea, — să nu ai tu la nisce Pasci pălărie nouă, șerpar nou, cisme nouă, și copiii și nevasta ta tot așa. Nu se poate, frate! Pleacă omul la oraș, iscălesce primul cambiu (Wechsel) — cu 50 fl. și iată că casa e casă de boer și ai casei îmbrăcați ca eșiți din cutie.

Așa a fost la sfintele Pasci datina în casa lui Treboiu — și nu se poate strica pentru o sumă de 50 florinți, șoptesce nevasta bărbatului și el, tot atât de cuminte ca și ea, ascultă și face primul pas spre ruină.

Dacă omul ar fi luat împrumutul și ar fi cumpărat vite mai tinere, cari să crească la preț, cu vreme putea să plătească datoria și din profit să cumpere peste un an-doi și șerpariul și pălăria, dar cum era să se lase mai jos ca alții de sfintele Pasci și cum era să-și supere nevasta cu fată mare și de neam pentru o datorie, care o plătesce ați mână cu ușurință.

Așa crede omul nesocotit dar omul propune, Dumnezeu dispune.

Vine toamna și la casă e fată de măritat, haine scumpe, găteli și rumenele e data fetelor de boeri, fie cât de sëraci, și oamenii așa știu că la omul nostru e boerie adunată din moși strămoși, însă de fapt abia mai e moșița întreagă și câteva vitișoare în aretul curții. Un flăcău chipeș pune

ochii pe fată, fata e de neam, înțelesul merge iute — tinerii se invoesc și pleacă spre casa părintelui — ca miri.

În casa lui Treboiu cel bătrân a ținut ospățul câte 3 zile — acum la urmași de nu țin 3, dar două zile trebuie să fie ospăț, una pentru ai mirelui, una pentru ai căsii, pentru ai nunului și alți cuscri, cumetri și vecini.

Și se încinge, frate, horă mare, soacra mică coace la colaci și la pâne cu zilele mai înainte, vinul îl cumpără pe credit, grâul îl împrumută până la anul, lăutarii și câte alte cheltuieli costă părăle și bietul cap de familie nu mai vede, nu mai aude, ci subscrie orbesce alt cambiu, acum de 200 fl.

Când s'a deșteptat după ospăț, în casă nu-i haină de dai doamne, toate le-a dus mireasa, ca și să o laude soacra — vorba e tot pe fudulie și din fudulie se fac ce se fac —, în pivniță nu-i vin, în coș nu-i grâu, în curte nu-i picior de găină și de rață, în cămară nu-i unsoare, slănină, carne afumată, toate le-au mistuit cumetrii, cuscrii, cumnații și cumnatele cu vecinii, cari se adună ca și cum i-ai fi chemat cu buciumpul. Cum să nu se adune, unde e veselie, mâncare, beutură și chef?

Românul își uită atunci de toate necasurile sau cum dice unul mai iscusit, „eu când plec la veselie, necasurile le las acasă și iau cu mine numai săculețul cu glumele și cu chiuiturile“.

Ei, da ce să faci, așa a fost din moși și din strămoși și nu ne putem noi face acum de ris să se mânia cuscri ori cumătrul, că nu l'am chemat, ori soacra să ne ridă fata, că nu i-am făcut ospăț cum se cade.

Peste vreme la casa cea nouă e lume veselă, părinții, ce e drept, sunt cam îngândurați, dar la urma urmelor fata e așezată bine și acesta e lucru de căpetenie, datoria o vom plăti, dacă nu alt cum, vindem 2—3 locuri și ne scăpăm de ea. Așa chibsuiesc nevasta, dar bărbatul nu vrea să audă de vîndare ci se leagă în nădejdea, că va da D-zeu ani mai buni și se va face grâu mult, vin mult, va cresce ne-scari vite, va face de parale, până atunci vom da camătă cum dă și altă lume necăjită.

Așa trece și după și trece și botezul Domnului. La „Apă botează“ bunica, mama tatii se bolnăvesc greu și tot ajutorul medical e de geaba. Dumnezeu a chemat-o și pe bunica la sine.

Sfatul și cioroborul se începe de nou, să o îngropăm cum se cade, dic vecinele, că a fost o femeie vrednică; să mai aduceți și preoți din vecini, îi sfătuesc crâsnicul; s'o îngropăm cu 7 preoți, strigă clopotarul, că așa e legea; preoți pot fi și numai 3, dice vornicul satului, dar să fie pomană cum se cade, cu ertăciuni plătite, cu colaci, cu năframe la preoți și la învățători. Sfaturile se înțelege le dau tot aceia cari n'ar avé nici o treabă să se amestece mai ales că ei cu sfatul de regulă nu dau și părarele.

Sărmanul om împins și de datorința de fiu față de mamă, pus la gânduri, ce să facă și de cine să asculte — se trezesc că a mai luat un al treilea împrumut de 200 fl. Și acum ține-te din nou la coptul de pâne și colaci, la fer-turi și la mese întinse 2 zile și 2 nopți, cât a stat mortul în casă, o zi la îngropăciune, o zi doue după îngropăciune și când rămâne singur bărbatul, cu muerea și cu ceialalți

3—4 copii mai mici se uită a jale la casa și curtea pustiită din nou ca și cum ar fi ars focul.

N'a rămas legumă, n'a rămas carne, n'a rămas coajă de pâne și pumn de făină în coș. Acum dă și cumpără pentru ale traiului. Vin iară sfintele Pasci — și omul nostru, om, care până bine de curând ajunsese la vârsta de 50 ani și înainte cu un an nu era nimenui dator un filer, — cu nesocotința dela Pascile trecute, cu ospetul cel vestit și cu înmormântarea cea fără rost — s'a băgat în datorii peste 600 fl. și pe lângă aceasta, casa lui, altă dată cu îmbelșugare, e lipsită și sêracă ca a celui din urmă calic.

Și toate acestea s'au petrecut în un singur an. — Și ce an nefericit, ce bătaia lui Dumnezeu, din anul acela i s'a tras toată miseria, traiul rău în casă, rușinea de lume, căci neputând plăti cametele și datoriile i s'a vândut casa și moșia și muștrat de proprii sêi copii, că n'a fost cu minte, n'a știut cârmui casa și povetui pe ai sêi cum au fost moșii și strămoșii lor, ca să scape de miserii, el, care nu era dedat să se vadă în lipsă în o bună dimineață, fără să ia rămas bun dela nimenea, a *luat lumea în cap*.

La plecare nici cuscrii, nici cumetrii, nici nașii, nici vecinii, cari dedeau altă dată roată oalelor umplute, fără soția și pruncii cu ochii scâldați în lacrimi.

Și nu e un cas acesta, sunt sute și mii de casuri la fel, cari aduc sêracie, aduc rușine și ruină și silesc pe oamenii nostri să părăsască patria și țerina unde sunt îngropați părinții lor. Oare acum, care e mai mare rușinea, să umbli la nisce Pasci cu haine mai purtate, ori să cununi fiica fără lăutari, fără mese și alaiu, cu un prânz

pentru 5—6 persoane, și să îngropi pe reposata mamă cu un preot cucernic, în un sicriu solid, fără pomeni, fără iertăciuni plătite, fără cărpe, fără pradă în mâncări și beuturi, mai ales atunci când tu, cel lovit, ești cu inima cernită, iar ceilalți stau cu cuțitele și cu dinții ascuțiți și cu stomachurile gata să-ți înghiță în câteva ceasuri rodul muncii de ani.

De ce nu ar pute mănca fie-care la casa lui și să mergem și noi ca alte neamuri, să petrecem morții cu capetele plecate și smerite până la groapă și să ne reîntoarcem la casele noastre, iar nu să năpădim ca niște lăcuste pe capul celor rămași și acolo să încingem petrecării ca în zilele cele bune?

Ei, de ce? Sciui și eu de ce?

De ce nu avem noi destulă pricepere, destulă minte, destulă înțelepciune și destulă putere, ca să ne smulgem din brațele păcatelor celor vechi, și să nu facem risipă cu avutul nostru, cu munca noastră.

Ținem că e lucru de rușine un lucru care îl face toată lumea cea cu minte și toate popoarele cele civilizate și cu cultură și iarăși nu avem tăria, ca să facem numai ceea-ce ne iartă pe noi puterile, ce scim că nu ne duce la ruină, ci ne luăm după alții, imităm ca maimuțele până ce ajungem cu toții în stare de compătimitere și de plâns, sate întregi băgate în datorii, moși vândute la străini și unde moșul lucra ca stăpân, nepotul abia poate intra ca servitor și diler.

Iai omului tot, dar dă-i minte și i-ai asigurat traiul și existența, dă-i pământ, dă-i bani, dă-i zestre, n'are minte,

toate le perde și toate i-se străcură printre degete, fără să observe, trezindu-se sêrac lipit.

Și sêrăcia nu e cel mai mare rău; rău e că din sêrăcie se nasc alte pécate, nesciința și intunerecul, iadul pământesc, tot atâte fiice ale sêrăciei.

Și în casul nostru sêrăcia nu a ajuns pe bețivul, pe cărțașul, pe leneșul, ci pe un om bun, muncitor, fără alte cusururi, de cât acela că n'a avut minte și n'a știut fi stăpân pe averea rămasă dela părinți, pe munca lui, ci s'a lăsat să-l povățuiască alții și când s'a trezit era prea târziu, deja alunecase în noianul perirei.

Acest soi de risipă este lătit la noi, e o boală învechită la noi, și noi doftorii poporului, venit-am să vă spunem fraților, ca să ve curățiți de boalele acelea, cheme-se lux în haine, ospete nebune, ori înmormântări și pomene cu risipă, căci acestea toate — dar toate duc sigur la perire și la ruină materială și morală.

Dacă vorbele mele vor fi străbătut numai în mintea și inima unuia din cele câteva sute de ascultători și atunci mă simt recompensat pentru osteneala mea și munca mea, și am mângăere sufletească, că am mântuit un om din ghiarele morții. De va fi străbătut la mai mulți, cu atât mai bine, se va sălășlui între noi mulțămirea și bunăstarea și aceasta a fost scopul prelegerii mele.

Să ne deschidem pungile pentru școală, pentru cărți de școală, pentru plăți la învățatori și preoți învățați și luminați, cari să fie doftorii trupului și sufletului nostru — și atunci vom da de bine — una după alta vor fugi relele dintre noi; boalele, care ne ruinează ađi, se vor vindeca și

iarăși vom ajunge noi stăpâni pe plaiurile și șesurile acestea cum au fost odinioară străbunii nostri aduși aici de împăratul Traian.

Până ce nu scoatem dintre noi trufia, ura, cearta, sfeștile, cari și între D-Voastră bântue în grad înspăimântător alții vor fi stăpânii și noi vom fi slujile lor. Ce folos de noi — de căpitani și generali, dacă nu vom avea armată, flăcăi vênjoși și inimoși, oameni cu inimi calde, bărbați cu brațe tari, femei cu suflete blânde, toți și toate, unul ca unul, curați la inimă, curați la fapte și la gândiri, unul mai isteț și mai harnic ca celalalt. Atunci, dar numai atunci, răsări-va soarele dreptății și lumina va lumina lumea între noi, și popor mai ales, ca smei din povești, nu va fi altul ca poporul nostru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL:

	Pag.
1. Despre concubinat	3—8
2. Despre beție	9—29
3. Icoane din viața poporului nostru	30—45

BCU Cluj / Central University Library Cluj
